

Polecenia podsumowujące

1. Opisz sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci Zygmunta Augusta.
2. Wyjaśnij, czym były artykuły henrykowskie i *pacta conventa*.
3. Scharakteryzuj politykę wewnętrzną i zagraniczną Stefana Batorego.
4. Oceń panowanie pierwszych władców elekcyjnych w Rzeczypospolitej.

Pierwsze bezkrólewie

1572 – śmierć Zygmunta Augusta, ostatniego Jagiellona na polskim tronie.

Próby organizacji państwa w okresie bezkrólewia

- zawiązywanie konfederacji kapturowych
- powołanie prymasa Jakuba Uchańskiego na interreksa
- sejm konwokacyjny
- wolna elekcja (elekcja *viritim*) – wybór króla przez ogół szlachty

Pierwsza wolna elekcja i panowanie Henryka Walezego

1573 – sejm elekcyjny.

Kandydaci do polskiej korony: syn cesarza arcyksiążę austriacki Ernest Habsburg, car moskiewski Iwan IV Groźny, król szwedzki Jan III Waza i książe francuski Henryk Walezy.

Wybór Henryka Walezego na króla.

Zobowiązanie każdego nowo wybranego króla do zatwierdzenia artykułów henrykowskich, gwarantujących m.in. zasadę elekcyjności tronu i zakaz jego dziedziczenia.

Pacta conventa – osobiste przyrzeczenia elekta składane przed koronacją, najczęściej dotyczące polityki zagranicznej oraz spraw finansowych i wojskowych.

Tryb życia Henryka Walezego wywołujący skrajne emocje na dworze królewskim i wśród poddanych.

1574 – opuszczenie Rzeczypospolitej przez Walezego.

Druga wolna elekcja

Chaos i anarchia w kraju po ucieczce Walezego – samowola szlachecka.

Cesarz Maksymilian II Habsburg głównym kandydatem do polskiej korony.

Sprzeciw części szlachty i wysunięcie kandydatury Anny Jagiellonki.

Podwójna elekcja Maksymiliana II Habsburga i Anny Jagiellonki.

Groźba wojny domowej oddalona w następstwie śmierci Maksymiliana II.

1575 – Anna Jagiellonka królem Polski.

1576 – małżeństwo Anny Jagiellonki z księciem Stefanem Batorym, wspólna koronacja obojga władców.

Polityka wewnętrzna i zagraniczna Stefana Batorego

Pozbawienie Anny Jagiellonki realnego wpływu na rządy, samodzielne rządy Batorego.

Wspieranie działalności jezuitów.

Założenie Akademii Wileńskiej.

1576–1577 – konflikt króla z Gdańskiem.

1577–1582 – wojna z Moskwą o Inflanty zakończona korzystnym dla Rzeczypospolitej rozejmem w Jamie Zapolskim.

1578 – utworzenie piechoty wybraneckiej.

1578 – powołanie do życia Trybunału Koronnego.

Polecane publikacje

M. Bogucka, *Anna Jagiellonka*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2009.

S. Grzybowski, *Henryk Walezy*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1985.

S. Grzybowski, *Król i kanclerz*, Kraków: KAW, 1988.

